

Felcím: Sajtóapostolból apostolutód (17. rész)

Cím: A pártkönyvecske után lelki üresség következett

Alcím: Szerdahelyi Csongor beszélgetése Huzsvár László (1931-2016) nyugalmazott nagybecskereki megyéspüspökkel 2012-ben

– **Mindezt hallgatva, talán jól is érezték magukat az akkori Jugoszláviában a magyarok. A hatvanas években önök szinte Nyugat-Európa voltak a mi szemünkben.**

– Igen. Az államhatóság szigora fokozatosan enyhült, és olyan lehetőséget nyújtott a Jugoszlávián belüli társadalomnak, amelyben mind az öt köztársaság öt nemzete és a két nemzetiség, köztük mi, magyarok is itthon éreztük magunkat. Bízunk a Gondviselésben, hogy nem is változik ez az állapot.

– **Senki sem gondolt arra, ami a későbbiek során történt, és sokszínű társadalmuk darabokra hullik, méghozzá szörnyűséges vérontással?**

– Volt bennünk bizonyos sejtés. Ezt igazolták azok a benyomások, amelyekről a határokon belüli szent turizmusunk során vehettünk tudomást. A horvátországi, szlovéniai és bosnyákföldi nem szerbek újból és újból a szerbekhez való viszonyulásukat helyezték első helyre témaként. Szép stílusban ugyan, de kitartóan arról faggattak bennünket, hogy nekünk, vajdaságiaknak milyen a kapcsolatunk a szerbekkel. Csiklandós és nehéz kérdéseket tettek fel e témában. Csodálkoztak egyértelmű válaszainkon, hogy Bácskában és Bánságban nem érezhető komolyabb feszültség.

Közcím: Lélekgazdag Telep és szegényebb újvidéki belváros

– **Újvidéken volt plébános 1970-től 1988-ig.**

– Verbászról elkerülve először az újvidéki Darányi-telepi Szent Erzsébet-plébániát vezettem. Négy év múlva, mikor Csipak Ferenc protonotárius, belvárosi plébános meghalt, Zvekanović püspök úr engem nevezett ki utódjául. Tizennégy évig dolgoztam a belvárosi Szűz Mária Neve plébánián.

– **A Hitélet, a Kincses Kalendárium és egyéb kiadványok sok idejét lekötötték. Volt-e segédlelkésze, aki tehermentesítette a plébánosi munkában?**

– A telepi Szent Erzsébet-templom hívő közössége egyszerű munkásemberekből és gazdákból állt. Itt családis volt az élet, szinte minden gyermek járt hitoktatásra. A

Miasszonyunkról nevezett Bácskai Nővérek Kongregációjának tagjai közül választhattam magam mellé nagyszerű, okleveles hitoktatókat. Bernadetta és Ágnes nővérekre bízhattam a két nyolc osztályos általános iskolába járó gyermekek oktatását, akik teljes létszámban eljöttek a templomi katekézisre is. Újonnan épült plébániaépületünkben jól felszerelt hittanteremben folyt az oktatás, és ifjúsági gitáros zenekarunk is volt.

– **A belvárosban más volt a helyzet?**

– Mindezt elveszítettem a belvárosba történt áthelyezéssel. Magammal vittem ugyan a már említett magyar hitoktató nővéreket, és sikerült két horvát ferences nővért is biztosítanom a horvát hittanosok gondozására. Utóbbiak munkája eredményeként egyre növekedett a hittanos gyermekek száma, ámde ugyanezt nem tudtuk elérni a magyar gyermekeket illetően szüleik pártbeli elkötelezettsége miatt.

Közcím: A rejtett házasságkötések és keresztlők időszaka

– **Az iskolai propaganda és a fogyasztói szemlélet következtében bizonyára sokan és nem csak a pártfunkcionáriusok fordultak el az egyháztól ekkoriban.**

– A régi újvidékiek őrizték hagyományos vallásosságukat, és szép számmal jöttek a vásár- és ünnepnapra szentmisékre. Ezzel szemben az értelmiségieknek csak az idősebb nemzedéke tartott kapcsolatot az egyházzal. A fiatalabbak elszoktak a templomból, pedig korábbi lakhelyükön, a Tisza-melléken és máshol Bácskában még miselátogatók voltak. A beköltöző egykori zentai gimnáziumi diáktársaim jó része még a velem való személyes találkozástól is rettegett, nehogy meglássa valaki, hogy pappal van ismeretségben. Keresztlőkkel, házasságkötésekkel kapcsolatban ezért beindult az „éjszakai műszakom”. Általában a késő esti órákban zörgettek személyesen a plébánián, hogy kijelöljük találkozásunk idejét. A telefonbeszélgetések lehallgatásától is féltek. Elvégeztük a kétszer negyvenöt perces jegyes oktatást, utána nem velem egyszerre, hanem suttyomban utánam surrantak a jegyespárok a templomba, hogy ne lepleződjenek le. Elvégezték szentgyónásukat, következett a házasságkötés szertartása szentáldozással egybekötve. Nagyon hálásak voltak, hogy rejtetten házasságot köthettek.

– **Vegyes házasságok is voltak katolikus és ortodox fél között?**

– Olyan is volt, és olyan is, amikor az egyik fél még keresztségben sem részesült. A jegyes oktatást ökumenikus szellemben végeztem. Ezekben az években a város négy ortodox templomában évi legfeljebb három–négy egyházi házasságkötésre került sor. Az újvidéki négy római katolikus és egy görög katolikus templomban ezzel szemben évente negyven–

nyolcvan volt a számuk, ezek kétharmadát a nyilvánosságot kizárva kötötték. A szerb-ortodox hívek körében sokkal nagyobb méretű volt az ateizálódás, mint nálunk.

– **Hívtak-e a betegekhez papot abban az időben Újvidéken?**

– Akkoriban még nem adták öregotthonba a vidékről beköltözők a nagyszülőket, hanem magukhoz vették őket. Ha az idős emberhez papot kellett hívni, akkor ezt igen nagy körültekintéssel tették. A hozzátartozók felkerestek a plébánián „kioktatásra”. Leadták pontos címüket. Nyomatékkal arra kértek, hogy ne papra utaló öltözetben végezzem a beteglátogatást, és megmondták, miként viselkedjem a lépcsőházban: várjam ki, hogy üres legyen a bejárat folyosó, amikor becsöngetek a lakásba. Rendesen állig beszalazva mentem hozzájuk, felöltöm alatt volt a karing és a stóla, nyakamban a kis eucharisztiai táskával. Beléptem után ajtózáras, elsötétítés következett, hogy úgy tűnjék, nincs odahaza a család. A betegeskedő nagymama vagy nagytata rám tekintve örömeiben elsírta magát. Hozzátartozói magunkra hagytak. A szentgyónás elvégzése után a szobába tessékeltem a családtagokat. Volt eset, hogy nem akartak részt venni a szent kenet feladásakor és a szentáldozáson, mert még ettől is féltek. A családhoz tartozó gyermekeknek szigorúan meghagyták, hogy nem láttak, nem hallottak semmit. Tizennégy éven át megannyi családnál így végeztem a karácsonyi vagy a húsvéti látogatásomat.

– **Ez a példa jól érzékelteti, hogy mekkorát változott a világ. A hatvanas évek elején Szabadkán még szentségi lámpást hordoztak a beteghez igyekvő pap előtt. Ekkor viszont már besurranó tolvajként kellett érkeznie a lelkésznek a katolikus családokhoz. Nem ellentmondásos-e, hogy az ország katolikusai útlevelükkel a világ minden országába látogatnak, teljes egyházi sajtószabadságot élveznek, viszont állásuk elvesztésétől félve csak kulisszák mögött gyakorolhatják vallásukat?**

– A párt és maga Tito elnök elvárta a párttagoktól, s erre levélben is figyelmeztették őket, hogy mindennemű kapcsolatot megszakítsanak az egyházakkal.

– **Említette, hogy Újvidéken a katolikus templomokban több tucat esküvő volt, míg az ortodox templomokban csupán négy-öt. Az ortodox egyház lelkipásztori tevékenységének a fogyatékoságára vezethető ez vissza?**

– Nem a fogyatékoságra, hanem más jellegére. Náluk az énekelt liturgián van a fő hangsúly, és különösen fontosak a több lelkésszel végeztetett temetések. A pravoszláv hívők megfélemlítettsége feloldódott az elhunytak iránti pietas keretében. Karácsonykor, húsvétkor, templomuk búcsújakor minden évben meglátogattam Nikanor újvidéki ortodox püspököt. Látogatásom viszonzására ünnepeinken mindig kéttagú lelkészküldöttséggel képviseltette magát. Ünnepi liturgiájuk végére illett a nem ortodox egyháziaknak tiszteletüket tenni, hogy a

testvéregyház igehirdetése zavartalan legyen. Liturgiazáró aktusként került sor a szerb ortodox püspöki kar hívekhez intézett karácsonyi és húsvéti körlevelének a felolvasására. Egyik ilyen látogatásom alkalmából Nikanor püspök arra kért, hogy a városban működő papjait elküldhesse hittanórára. A parókusokat a hittanterem hátsó padjaiba ültettem, az órára érkező gyermekek az előttük levő padokban foglaltak helyet, így nem zavarhatta őket a vendégek jelenléte. A hittanórát szokásos módon, természetesen magyar nyelven vezetem le: ismétlő rész, feleltetés, az új anyag ismertetése, egyházi ének gyakorlása stb. Kezdő és záró imánk idején a parókusok velünk együtt keresztet vetettek a keleti egyház szokása szerint három ujjal. A hittan órát követően a kilenc vendéget uzsonnára láttam vendégül. Főpásztoruk a legközelebbi találkozásunk alkalmával őszintén elpanaszolta, hogy a nálam járt papjai – egy kivétellel – nem hajlandóak gyermekeket hitoktatni. Mondanom sem kell, hogy valamennyien békepapok voltak. A maguk mentségére az említett uzsonnán arról beszéltek, hogy a megfélemlített szülők nem engedhetik gyermekeiket vallásórára: az előbbieken már említett Tito-féle levél eredményeként.

Közcím: Az ateista „agymosás” megtette a magáét

– Most, 2012-ben a délvidéki magyar értelmiség viszonya az egyházhoz mennyiben változott a Tito-korszakhoz képest?

– Fájdalmas témát érint e kérdés. Akiknél annak idején a pártkönyv ott lapult a zsebben, és gyermekeiket nem járatták vallásórára, azokra tíz–húsz év elmúltával is bizonyos lelki üresség jellemző. Egykori osztálytársaim közül talán három–négy esetben lettek utódaik vallásukat gyakorló emberek. „Katolikusnak kereszteltek, voltam titokban elsóáldozó is” – sokak csak ennyit mondhatnak el magukról. A rendszerváltozás bekövetkezte után ők amolyan *pszeudokommunisták* maradtak. Tudnak Jézusról, de ettől semmi több vallási érdeklődésük nincs. Az ateista „agymosás” megtette a magáét.

– Újságíróként és lelkipásztorként önök is tudomásul vették, hogy a rendszer irányította közéletben mit és mit nem lehetett lapjukban közölni?

– Az úgynevezett öncenzúra problémájáról van szó. Sokszor virágnyelvet kellett használnunk. A templomi szentbeszédek hallgató hívek soraiban szintén mindig ott lapult a rendszer tudósítója. Az egyházat sakkban tartani igyekvő hatalom részéről a belügy megbízottja döntött arról, hogy igazán politikamentes keresztény gondolatot fejtegetünk-e. Ha valami nem tetszett nekik, a belügy munkatársai időről időre felkeresték a papokat. E beszélgetésekről a lelkipásztorok értesítették egymást, noha a látogatók kihangsúlyozták,

hogy a találkozást bizalmasan kell kezelni. Különösen gyakori volt a látogatás a hitoktatásban eredményesen működő papoknál. Ezekkel ilyenkor közölték, hogy túlbuzgósága kifogásolható, és mód van arra, hogy bűnhődjék. Rendesen hamis vádak alapján, kirakatperben börtönbüntetésre ítélték őket. A Tisza-melléki magyar plébániákon ennek ellenére nagyszerűen folyt a hitoktatás. Az iskolás gyermekek kilencven–kilencvenöt százalékban jártak hittanra. E tevékenységük miatt kapott börtönbüntetést az adai Gere Vince, a péterrévei Hegyi Pál, az óbecsei Körmöczy Ambrus és a szintén óbecsei Törteli Imre, a bácsföldvári Sándor János, Pálinkás Sándor, Tóth József plébánosok és még sokan mások. Szerkesztőként engem is rendszeresen felkerestek illetékes valakik. Úgy három–négy hónaponként közölték, hogy „mindenről tudunk”, de viselkedésük udvarias volt. Egyikük, aki magas pozícióban lehetett, ahelyett, hogy engem kívánt volna beszélgetni, mindig elhunyt édesapjáról beszélt, akit hithű ortodox vallású emberként rajzolt elém, s akit ezért becsült igen nagyra. Abból, amit elmondott, krüptokeresztényre következtethettem, noha kihangsúlyozta, hogy őszintén kommunista. Minden alkalommal megvendégeltem, cserébe régen elhunyt édesapja jellemesen keresztény életviteléről beszélt.

– **Közéleti témával foglalkozhatott-e a Hitéletben vagy a szentbeszédekben?**

– Olyan közéleti témát kifejtettem, amely a helyes erkölcsiséggel és a nemzeti érzés politikamentes értékével volt kapcsolatban. Írhattunk és beszélhettünk mindarról, amivel erősíteni véltük a nemes emberiséget és ezzel kapcsolatban az egyházhoz való ragaszkodást. A *Hitélet* címlapján állandó díszítő üzenetként hangsúlyoztam Szent Ciprián mondását: „Nem lehet atyja az Isten annak, aki nem vallja anyjának az egyházat”. Néhanapján megtörtént az is, hogy a nyomdaigazgató hívott meg feketekávéra, hogy megkérdezze: mit jelent kéziratomban egy-egy vallási kifejezés. Szövegmagyarázatomat figyelmesen követte, és bocsánatot kért alkalmatlankodásáért. Felfogtam, hogy a belső nyomdai cenzúra kényszerítette őt érdeklődésre.

– **A nemzetközi katolikus újságíró szövetség, az UCIP tevékenységébe bekapcsolódott-e?**

– Nem. Arra nagyon vigyáztunk, hogy ne legyenek semmilyen Nyugattal kapcsolatos érintkezéseink. A Nyugat kifejezés mögött az imperialisták falra festett ördögét sejtették a kíváncsiskodó belügyisek. A háttérben ekkor már ott rejlett a gyanú, hogy akár a nemzetieskedő ortodox egyház, akár a horvát hangsúlyú katolikus betű a jugoszláv testvériség és egység ellen uszít. A horvát katolikusok sajtója, a franciákéhoz hasonlóan ugyanis erőteljesen nemzeti töltésű volt.

(Folytatjuk)

Képaláírás:

H_1_17resz: Fölszentelésük 15. évfordulóját ünnepelték Újvidéken, a telepi Szent Erzsébet templomban. Balról jobbra: Léner István, Zolárek Mihael, Huzsvár László, Kilbertusz Lóránd, Ehman Imre.

H_2_17resz: : A kép hátulján Huzsvár László által írt szöveg: „15 éves papok voltunk és együtt ünnepeltünk: Léner, Zolárek, Huzsvár, Kilbertusz, Éhmann. (Sóti nem jöhetett!) „